

การศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความแข็งแกร่งทางจิตใจของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในกรุงเทพมหานคร*

Analysis Of Causal Relationship Of Psychological Hardiness Of Students In Secondary School At Bangkok

กาญจนา นาคปัจฉิมสกุล (Kanjana Nakpujchimsakul)**

พัชรภรณ์ ศรีสวัสดิ์ (Patcharaporn Srisawat)***

สุxorุณ วงษ์ทิม (Sukaroon Wongtim)****

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยเชิงสาเหตุของความแข็งแกร่งทางจิตใจของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคือ นักเรียนระดับมัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2559 จำนวน 999 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบหลายขั้นตอน กรุงเทพมหานคร เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ แบบสอบถามความแข็งแกร่งทางจิตใจ แบบสอบถามความหยุนตัว แบบสอบถามการมองโลกในแง่ดี และแบบสอบถามการเผชิญปัญหาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย มีความเชื่อมั่นที่ 0.85, 0.84, 0.70 และ 0.82 ตามลำดับ และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การวิเคราะห์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และการวิเคราะห์โครงสร้างความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ

ผลการวิจัยพบว่า การวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยความแข็งแกร่งทางจิตใจของนักเรียนประกอบด้วย 3 ปัจจัย คือ ความหยุนตัว การเผชิญปัญหา และการมองโลกในแง่ดี พบว่า มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีค่าไค-สแควร์ $\chi^2=2.53$ (p-value = 0.11) มีค่า GFI เท่ากับ 1.00 มีค่า AGFI เท่ากับ 0.99 มีค่า SRMR เท่ากับ 0.01 มีค่า RMSEA เท่ากับ 0.03 ซึ่งให้เห็นว่าโมเดลตามสมมติฐานมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

คำสำคัญ : ความแข็งแกร่งทางจิตใจ ความหยุนตัว การเผชิญปัญหา การมองโลกในแง่ดี

* บทความนี้เขียนขึ้นเพื่อนำเสนอส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ปริญญาเอก สาขาวิชาวิจัยและพัฒนาศักยภาพมนุษย์ แขนงวิชาจิตวิทยาพัฒนามนุษย์ และการให้คำปรึกษา ภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

** นิสิตปริญญาเอกสาขาวิชาวิจัยและพัฒนาศักยภาพมนุษย์ แขนงวิชาจิตวิทยาพัฒนามนุษย์และการให้คำปรึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เลขที่ 114 ซอยสุขุมวิท 23 ถนนสุขุมวิท แขวงคลองตันเหนือ เขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร 10110, e-mail: krunui1971@hotmail.com.

*** อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก Thesis Advisors

**** อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม Co-advisor

Abstract

The purposes of this research were to study analysis of causal relationship of hardiness of students. The group of sample in 999 students at secondary school in Bangkok of academic year 2016 by random sampling multistage. The instrument for data collection is measure of hardiness of students are resilience's questionnaire, optimism's questionnaire, and coping's questionnaire. The result showed the reliability was at 0.85, 0.84, 0.87 and the analysis model are the Pearson correlation analysis to model and the structural analysis of a causal relationship.

The research findings were as follows:

The research result found that analysis of causal relationship of hardiness of students. There were 3 factors consisted of Resilience , Coping and Optimism. Results of monitoring the merging of models with empirical data in the index group showed the Chi-square $\chi^2 = 2.53$ (p-value = 0.11) GFI = 1.00 AGFI = 0.99 SRMR = 0.01 RMSEA = 0.03 and the other indexes suggests that the models based on the assumptions are in harmony with the empirical data.

Keyword : Psychological Hardiness, Resilience , Coping , Optimism

บทนำ

สภาพสังคมไทยถือเป็นยุคแห่งข้อมูลข่าวสารไร้พรมแดน มีกระแสวัฒนธรรมต่าง ๆ หลั่งไหลเข้ามาอย่างรวดเร็วและรุนแรง โดยนำเสนอผ่านสื่อในรูปแบบต่างๆ ซึ่งวัฒนธรรมที่เข้ามาบางอย่างก็ไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตและสภาพสังคมไทย นับวันสถานการณ์ยิ่งวิกฤติเพราะรากเหง้าของวัฒนธรรมถูกทำลายจนส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของชาติและชีวิตของคนในสังคม โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนซึ่งเป็นกลุ่มเสี่ยงของสังคม ทั้งในส่วนของพฤติกรรมที่แสดงออกซึ่งเต็มไปด้วยความสับสนวุ่นวาย อย่างไรที่พึงพิง ไร้จุดหมายในการดำเนินชีวิต วิกฤติสังคมและวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นทำให้เยาวชนจำนวนไม่น้อยติดอยู่กับกระแสบริโภคนิยมและทุนนิยมจนกลายเป็นภาวะ ที่เคยชิน ทำให้ขาดภูมิคุ้มกันในการดำเนินชีวิตจนอ่อนแอและอ่อนไหวมากต่อการตกอยู่ในสภาพการถูกครอบงำทางความคิด และค่านิยมที่สวนทางกับจารีตขนบธรรมเนียมประเพณี (ศุภชัย ฟ้าระวีงทางวัฒนธรรม. 2553 : 52-53) ดังนั้น หากวัยรุ่นขาดภูมิคุ้มกันและขาดการดูแลชี้แนะจากครอบครัวและครู ก็อาจทำให้ค่านิยม ทศนคติ รวมทั้งพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนไปจากมาตรฐานอันดีงามของสังคม วนัญญา แก้วแก้วปาน. (2560 : 361-371) กล่าวว่า การที่สมาชิกในครอบครัวอยู่ด้วยกันพร้อมหน้า มีเวลาให้ครอบครัว มีความรักความอบอุ่น ความห่วงใยเอาใจใส่ ความเอื้ออาทรต่อกันอยู่เสมอ ถือเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ครอบครัวมีความเข้มแข็งและมีสัมพันธภาพที่ดี

ในโลกปัจจุบันได้มีมุมมองใหม่เกิดขึ้นที่เรียกว่า จิตวิทยาเชิงบวก (Positive Psychology) ซึ่งมองว่าการศึกษาวิชาจิตวิทยาการมนุษย์ ควรเน้นในส่วนที่เป็นอารมณ์ ความรู้สึก ความคิดทางบวกให้มากขึ้น โดยหวังว่าจะเป็น การให้ความสำคัญกับการป้องกันการเกิดปัญหาทางจิต และเป็นแนวทางในการพัฒนาความเข้มแข็งด้านจิตใจของ บุคคล พัททกษ สุพรรณโณภาพ. (2560 : 605-619) กล่าวว่าคุณลักษณะการคิดเชิงบวกได้แก่ การมีอารมณ์ดี คิดเชิงบวก จะนำไปสู่ความพร้อมที่จะเผชิญปัญหาและอุปสรรคอย่างมีสติ ทำให้บุคคลมีความสุขกายสุขภาพจิตที่ดี สามารถใช้ ชีวิตอยู่ในสังคมร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข แนวคิดทางจิตวิทยาเชิงบวก ส่งผลให้บุคคลสามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ให้ผ่านพ้นไปได้ด้วยดี นอกจากนี้หากมีการเสริมสร้างและฝึกฝนให้กับนักเรียนให้มีความคิดเชิงบวกตั้งแต่วัยเรียน เมื่อ เติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ก็จะเป็นคนที่มีคุณภาพในสังคม สามารถช่วยพัฒนาสังคมให้มีความสุขได้ จากข้อมูลดังกล่าวจะ เห็นได้ว่า วัยรุ่นจำเป็นต้องได้รับการดูแล ใส่ใจ เพื่อให้มีชีวิตที่แข็งแกร่งท่ามกลางภาวะวิกฤต วัยรุ่นที่ขาดความรัก ความเอาใจใส่ จะส่งผลต่อการพัฒนาทางจิตใจ ทำให้เกิดความรู้สึกไม่มั่นคงทางอารมณ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเยาวชนใน สถานศึกษาควรได้รับการช่วยเหลือ แก้ไขและวางแผนชีวิตอย่างเหมาะสม ดังนั้น การเสริมสร้างความแข็งแกร่งทาง จิตใจให้กับนักเรียนจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยให้อุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิต เป็นการสร้างภูมิคุ้มกันทาง จิตใจให้มีความแข็งแกร่ง อดทน พร้อมที่จะเผชิญกับสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างมีเหตุผลและเข้าใจในสิ่งที่เกิดขึ้นตาม ความเป็นจริง ยอมรับและพร้อมจะปรับปรุงแก้ไขเพื่อเปลี่ยนแปลงตนเองไปในทางที่ดีขึ้น

ความแข็งแกร่งทางจิตใจ (Psychological Hardiness) เป็นตัวแปรทางจิตวิทยาเชิงบวกตัวแปรหนึ่งที่มี ส่วนช่วยในการพัฒนามนุษย์ให้มีความสำเร็จในชีวิตได้ ความแข็งแกร่งทางจิตใจ (Psychological Hardiness) มาจาก คำว่า Psychological แปลว่า ทางด้านจิตใจ และคำว่า Hardiness แปลว่า ความแข็งแกร่ง ความอดทน ความกล้า หาญ (Nectec's Lexitron Dictionary : Online) ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้คำว่า ความแข็งแกร่ง ซึ่งแปล ความหมายโดยรวม จึงหมายถึง ความแข็งแกร่งทางจิตใจ จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวกับความแข็งแกร่งทาง จิตใจ(Psychological Hardiness) พบว่า แนวคิดนี้มีพื้นฐานมาจากทฤษฎีภวนิยม (Existentialism) ซึ่งพัฒนาขึ้น จากประสบการณ์ในการเผชิญกับเหตุการณ์หรือสภาพการณ์ที่ทำให้บุคคลต้องมีการปรับตัวตามวิธีการต่าง ๆ เพื่อให้ ตนเองดำเนินชีวิตอย่างเป็นปกติสุข การพัฒนาเกิดขึ้นได้จากการเปลี่ยนแปลงในชีวิต ทำให้บุคคลเจริญเติบโตตามวัย ตามธรรมชาติ โคบาซาและมาดดี (Kobasa and Maddi. 1977: 243-276) กล่าวว่าความแข็งแกร่งทางจิตใจ เป็น ลักษณะบุคลิกภาพส่วนบุคคลซึ่งทำหน้าที่เสมือนตัวต้านทานเมื่อประสบกับภาวะเครียดจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิต โคบาซา มาดดีและคาน (Kobasa, Maddi, and Kahn. 1982 : 168-177) ได้จำแนกองค์ประกอบของความ แข็งแกร่งทางจิตใจออกเป็น 3 องค์ประกอบ ได้แก่ ความมุ่งมั่น (commitment) การควบคุม (control) และความ ท้าทาย (challenge) ซึ่งบุคคลที่มีความแข็งแกร่งทางจิตใจจะเข้าใจความหมาย ความมีคุณค่า ไม่ว่าจะ เป็นในเรื่อง การทำงาน ครอบครัว การดำเนินชีวิตโดยทั่วไป เขาจะสามารถจัดการกับผลกระทบหรือเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นใน ชีวิต และต้องฝ่าฟันการถูกต่อต้านจากภายในทั้งในสถานการณ์ทางบวกและทางลบที่เกิดขึ้นในชีวิต การปฏิบัติตนโดย มีความมุ่งมั่น จะทำให้ทำ สิ่งต่าง ๆ สำเร็จตามที่ตั้งเป้าหมายไว้ การควบคุม จะทำให้มีความตั้งใจที่แน่วแน่ในการ ทำสิ่งต่าง ๆ อย่างมีสติ ไม่วอกแวกไปตามสถานการณ์ที่โน้มน้าวให้ทำตามใจตนเอง และความท้าทายในการกระทำสิ่ง

ใดให้สำเร็จโดยการเปลี่ยนแปลงความคิด ความประพฤติและความรู้สึกที่เลวร้ายให้กลับมาต่อสู้กับการเปลี่ยนแปลง เพื่อไปสู่ชีวิตที่ดีกว่า ซึ่งจะช่วยให้เขาสามารถเผชิญสถานการณ์ที่กีดตันทางสังคมได้ดีขึ้น สามารถเลือกตัดสินใจตามแนวทางที่เหมาะสมอันจะนำไปสู่ความสำเร็จในชีวิตได้ตามที่ต้องการ

ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการวิเคราะห์โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อความแข็งแกร่งทางจิตใจของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เพื่อนำปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความแข็งแกร่งทางจิตใจมาพัฒนาและสร้างโปรแกรมการให้คำปรึกษากลุ่มแบบบูรณาการ โดยนำทฤษฎีและเทคนิคต่าง ๆ ที่เหมาะสมมาใช้ในการให้คำปรึกษาเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด ทัชชา สุริโย. (2559 : 582-597) กล่าวว่า รูปแบบการให้คำปรึกษากลุ่มควรมีความสนุก น่าสนใจมากขึ้น เพื่อดึงดูดให้สมาชิกซึ่งเป็นกลุ่มวัยรุ่นรู้สึกสนุก และอยากร่วมกิจกรรม เช่น การเขียนความรู้สึกลงบนกระดาษ ทำให้สมาชิกได้พิจารณาความรู้สึกที่เป็นรูปธรรม สามารถสื่อสารออกมาได้ง่ายและชัดเจนมากยิ่งขึ้น ซึ่งผลการศึกษานี้จะเป็นประโยชน์ในการเสริมสร้างให้นักเรียนมีความแข็งแกร่งทางจิตใจเพิ่มขึ้น สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาบุคลิกภาพและความเป็นผู้นำของนักเรียนในการเป็นคนดีของสังคมที่จะเป็นพลังสำคัญในการพัฒนาประเทศต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความแข็งแกร่งทางจิตใจของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในกรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนที่กำลังศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในกรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2559 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ประกอบด้วย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 จำนวน 67 โรงเรียน มีจำนวนนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายจำนวน 58,088 คน และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 จำนวน 52 โรงเรียน มีจำนวนนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายจำนวน 61,297 คน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2559 : ออนไลน์)

การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์ความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงสาเหตุแบบมีตัวแปรแฝง (Causal structural model with latent variables) และใช้วิธีการประมาณค่าแบบโลคัลไลฮูดสูงสุด (Maximum likelihood) ซึ่งเป็นวิธีการประมาณค่าพารามิเตอร์ที่ใช้แพร่หลาย เนื่องจากมีความคงเส้นคงวามีประสิทธิภาพและเป็นอิสระจากมาตรวัด (Bollen. 1989 : 108) ถ้าพิจารณาว่าขนาดกลุ่มตัวอย่างต่อจำนวนตัวแปรสังเกตในโมเดลที่เพียงพอต่อการวิเคราะห์ข้อมูลควรมีสัดส่วนอยู่ที่ 20 : 1 (วิไลลักษณ์ ลังกา. 2557: 6; citing Kline. 2005: 111) ในการศึกษาครั้งนี้มีจำนวนตัวแปรสังเกต 15 ตัวแปร ขนาดกลุ่มตัวอย่างขั้นต่ำควรมี 300 คน ผู้วิจัยจึงกำหนดกลุ่มตัวอย่างขั้นต่ำไว้ที่สถานศึกษาละ 120 คน รวมจำนวนกลุ่มตัวอย่างขั้นต่ำ 420 คน ผู้วิจัยจึง

กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างเป็นสองเท่าของจำนวนขั้นต่ำ ได้กลุ่มตัวอย่างจริงทั้งสิ้น 840 คน ซึ่งเป็นขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ใหญ่เกินเกณฑ์ขั้นต่ำ ดังนั้นกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความแข็งแรงทางจิตใจของนักเรียน เป็นนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร จำนวน 9 โรงเรียน เป็นเพศชาย 352 คนและเพศหญิง 647 คน รวม 999 คน ซึ่งได้มาจากวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามความแข็งแรงทางจิตใจของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือ โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความแข็งแรงทางจิตใจทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อศึกษานิยามและปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความแข็งแรงทางจิตใจ
2. เขียนนิยามศัพท์เฉพาะของความแข็งแรงทางจิตใจ และปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความแข็งแรงทางจิตใจ ซึ่งสรุปจากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
3. เขียนโมเดลสมมติฐานปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความแข็งแรงทางจิตใจของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย
4. นำตัวแปรความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความแข็งแรงทางจิตใจ ประกอบด้วย การมองโลกในแง่ดี ความหยุนตัวและการเผชิญปัญหาสร้างเป็นข้อคำถาม ด้วยข้อความที่สอดคล้องกับความหมาย องค์ประกอบของตัวแปรเพื่อสร้างแบบสอบถามความแข็งแรงทางจิตใจ แบบสอบถามการมองโลกในแง่ดี แบบสอบถามความหยุนตัว และแบบสอบถามการเผชิญปัญหา
5. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอต่อคณะกรรมการควบคุมปริญญาบัตรเพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อคำถามกับนิยามปฏิบัติการ และทำการปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของคณะกรรมการ
6. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เพื่อทำการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยพิจารณาความครบถ้วนของเนื้อหาตามนิยามเชิงปฏิบัติการ และการใช้สำนวนภาษาของข้อคำถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence: IOC) แล้วคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องมากกว่าหรือเท่ากับ 0.5 ไว้ และทำการปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามให้สมบูรณ์ขึ้นและนำไปทดลองใช้
7. นำแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นไปทดลองใช้ (Try out) กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง เพื่อหาคุณภาพเครื่องมือ ดังนี้

7.1 วิเคราะห์ค่าอำนาจจำแนก(Discrimination) โดยการหาความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมของแบบสอบถาม (Item-total correlation) เลือกเฉพาะข้อคำถามที่มีความสัมพันธ์กับคะแนนรวมสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีค่า .20 ขึ้นไป(วรณณี แกมเกตุ, 2551: 223-224) ไว้ใช้เป็นแบบสอบถาม

จากการวิเคราะห์ค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถามความเข้มแข็งทางจิตใจ จำนวน 20 ข้อ ค่าอำนาจจำแนก -0.04-0.66 แบบสอบถามความหยุนตัว จำนวน 15 ข้อ ค่าอำนาจจำแนก 0.24-0.66 แบบสอบถามการมองโลกในแง่ดี จำนวน 16 ข้อ ค่าอำนาจจำแนก -0.13-0.65 และแบบสอบถามการเผชิญปัญหา จำนวน 30 ข้อ ค่าอำนาจจำแนก -0.25-0.66

7.2 วิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยการหาค่าเชื่อมั่นความสอดคล้องภายในของแบบสอบถามโดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient: α) (วรรมณี แกม เกตุ. 2551: 233) จากการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามความเข้มแข็งทางจิตใจ จำนวน 20 ข้อ ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.85 แบบสอบถามความหยุนตัว จำนวน 15 ข้อ ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.84 แบบสอบถามการมองโลกในแง่ดี จำนวน 16 ข้อ ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.70 และแบบสอบถามการเผชิญปัญหา จำนวน 30 ข้อ ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.82

8. นำแบบสอบถามที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขจนสมบูรณ์แล้วไปเก็บข้อมูลจริงกับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่เป็นกลุ่มตัวอย่างของการวิจัย

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ติดต่อทำหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง โดยนำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจคุณภาพแล้วไปเก็บข้อมูลกับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในโรงเรียนมัธยมศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานครเขต 1 และเขต 2 จำนวน 9 โรงเรียน จำนวนทั้งสิ้น 1,080 ชุด ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ซึ่งแบบสอบถามประกอบด้วยแบบสอบถามย่อยจำนวน 5 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 แบบสอบถามคุณลักษณะส่วนบุคคล ตอนที่ 2 แบบสอบถามความแข็งแกร่งทางจิตใจของนักเรียน ตอนที่ 3 แบบสอบถามความหยุนตัว ตอนที่ 4 แบบสอบถามการมองโลกในแง่ดี และตอนที่ 5 แบบสอบถามการเผชิญปัญหา จากนั้นผู้วิจัยตรวจสอบแบบสอบถาม แยกเป็นเพศชาย 352 คนและเพศหญิง 647 คน ได้แบบสอบถามที่สมบูรณ์ทั้งหมด 999 ชุด และนำไปใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุด้วยการวิเคราะห์ Structural Equation Modeling (SEM) เพื่อตรวจสอบความตรงของแบบจำลองสมมติฐานเชิงทฤษฎีกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยผู้วิจัยได้ใช้เกณฑ์ในการตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างแบบจำลองที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ผู้วิจัยได้นำองค์ประกอบและตัวแปรสังเกตได้ที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งทางจิตใจมาทำการทดสอบความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พบว่า

โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความแข็งแกร่งทางจิตใจ ไม่มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ผู้วิจัยจึงดำเนินการปรับโมเดลใหม่ ด้วยการลากเส้นความสัมพันธ์ระหว่างความคลาดเคลื่อนระหว่างองค์ประกอบ จนข้อมูลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังตาราง 1

ตาราง 1 ผลการตรวจสอบความสอดคล้องของความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความแข็งแกร่งทางจิตใจกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้องและดัชนีเปรียบเทียบของความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความแข็งแกร่งทางจิตใจ (n=999)

ดัชนี	เกณฑ์	ค่าสถิติในโมเดล
χ^2	ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ หรือสัดส่วน χ^2 / df ไม่เกิน 2	58.82 p=.06 58.82/44=1.33
GFI	มากกว่า 0.95	0.99
AGFI	มากกว่า 0.95	0.98
CFI	มากกว่า 0.95	1.00
RMSEA	น้อยกว่า 0.05	0.01
SRMR	น้อยกว่า 0.05	0.01

จากตาราง 1 ผลการตรวจสอบความสอดคล้องของความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความแข็งแกร่งทางจิตใจกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ในดัชนีกลุ่มสัมบูรณ์ พบว่า ค่าไค-สแควร์ (χ^2) เท่ากับ 58.82, df= 44, p=.06, ค่า GFI=0.99, ค่า AGFI=0.98, ค่า RMSEA=0.01, ค่า SRMR=0.01 ส่วนในดัชนีกลุ่มเปรียบเทียบ พบว่า ค่า CFI=1.00 เมื่อพิจารณาตามเกณฑ์ตามสอดคล้อง พบว่า ค่าไค-สแควร์ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และดัชนีอื่น ๆ ยังชี้ให้เห็นว่าความสัมพันธ์เชิงสาเหตุมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ซึ่งหมายความว่าโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความแข็งแกร่งทางจิตใจที่สร้างขึ้นสามารถนำมาอธิบาย ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลทางตรงและอิทธิพลทางอ้อมได้ ตามรายละเอียดตาราง 1 และภาพวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความแข็งแกร่งทางจิตใจ การวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นนี้ ผู้วิจัยได้นำความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความแข็งแกร่งทางจิตใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในกรุงเทพมหานครมาทำการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน เพื่อนำมาใช้เป็นสถิติพื้นฐานสำหรับการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ ดังตาราง 2

ตาราง 2 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความแข็งแกร่งทางจิตใจ (n=999)

ตัวแปร	PM	PVS	PS	HA	PO	PSS	SOS	SO	MA	IHA	IAM	ICA	CO	CO	CH
สัมพันธ์	N		O	E	B			P	R				M	N	A
กต															

ได้															
PM	1.00														
N															
PVS	0.49	1.00													
	**														
PSO	0.40	0.33	1.00												
	**	**													
HAE	0.46	0.31	0.33	1.00											
	**	**	**												
POB	0.54	0.45	0.36	0.56	1.00										
	**	**	**	**											
PSS	0.45	0.23	0.37	0.47	0.48	1.00									
	**	**	**	**	**										
SOS	0.41	0.27	0.35	0.47	0.45	0.53	1.00								
	**	**	**	**	**	**									
SOP	0.33	0.17	0.32	0.38	0.35	0.45	0.44	1.00							
	**	**	**	**	**	**	**								
MA	0.40	0.36	0.33	0.35	0.47	0.40	0.37	0.37	1.00						
R	**	**	**	**	**	**	**	**	**						
IHA	0.44	0.38	0.27	0.52	0.50	0.27	0.33	0.27	0.36	1.00					
	**	**	**	**	**	**	**	**	**	**					
IAM	0.55	0.34	0.42	0.50	0.52	0.50	0.42	0.40	0.40	0.50	1.00				
	**	**	**	**	**	**	**	**	**	**	**				
ICA	0.50	0.43	0.29	0.44	0.50	0.40	0.41	0.28	0.36	0.49	0.55	1.00			
	**	**	**	**	**	**	**	**	**	**	**	**			
CO	0.46	0.26	0.35	0.43	0.43	0.42	0.38	0.42	0.34	0.40	0.53	0.39	1.00		
M	**	**	**	**	**	**	**	**	**	**	**	**	**		
CO	0.31	0.10	0.26	0.28	0.26	0.38	0.30	0.36	0.25	0.22	0.37	0.23	0.63	1.00	
N	**	**	**	**	**	**	**	**	**	**	**	**	**	**	
CH	0.49	0.28	0.41	0.46	0.47	0.50	0.43	0.42	0.40	0.41	0.55	0.42	0.57	0.46	1.0
A	**	**	**	**	**	**	**	**	**	**	**	**	**	**	0

**p<.01

จากตาราง 2 แสดงความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความแข็งแกร่งทางจิตใจมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง 0.10-0.63 โดยทุกคู่มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยด้านความมุ่งมั่น (COM) กับด้านการควบคุม (CON) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สูงสุดเท่ากับ 0.63 ส่วนด้านความครอบคลุม (PVS) กับด้านการควบคุม (CON) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ต่ำสุดเท่ากับ 0.10 และสามารถพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ตามตัวแปรสังเกตได้ในแต่ละด้าน ดังนี้ การมองโลกในแง่ดี มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง 0.33-0.49 โดยด้านความคงทนถาวร (PMN) กับด้านความครอบคลุม (PVS) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สูงสุดเท่ากับ 0.49 ส่วนด้านความครอบคลุม (PVS) กับด้านความเป็นตนเอง (PSO) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ต่ำสุดเท่ากับ 0.33 การเผชิญปัญหา มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง 0.35-0.56 โดยด้านภาวะสุขภาพและพลังงาน (HAE) กับด้านความเชื่อในทางบวก (POB) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สูงสุดเท่ากับ 0.56 ส่วนด้านภาวะสุขภาพและพลังงาน (HAE) กับด้านแหล่งทรัพยากรทางด้านวัตถุ (MAR) และด้านความเชื่อในทางบวก (POB) กับด้านการสนับสนุนทางสังคม (SOP) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ต่ำสุดเท่ากันเท่ากับ 0.35 ความหยุนตัว มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง 0.49-0.55 โดยด้านความเข้มแข็งภายใน (IAM) กับด้านการจัดการตนเอง (ICA) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สูงสุดเท่ากับ 0.55 ส่วนด้านแหล่งสนับสนุนภายนอก (IHA) กับด้านการจัดการตนเอง (ICA) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ต่ำสุดเท่ากับ 0.49 ความแข็งแกร่งทางจิตใจ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง 0.46-0.63 โดยด้านความมุ่งมั่น (COM) กับด้านการควบคุม (CON) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สูงสุดเท่ากับ 0.63 ส่วนด้านการควบคุม (CON) กับด้านความท้าทาย (CHA) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ต่ำสุดเท่ากับ 0.46

ตาราง 3 แสดงค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความแข็งแกร่งทางจิตใจ (n=999)

ความสัมพันธ์เชิงเหตุ	ความสัมพันธ์เชิงผล								
	การเผชิญปัญหา			ความหยุนตัว			ความแข็งแกร่งทางจิตใจ		
	DE	IE	TE	DE	IE	TE	DE	IE	TE
การมองโลกในแง่ดี	0.19**	0.54**	0.73**	0.74**	-	0.74	0.14**	0.58**	0.72**
การเผชิญปัญหา	-	-	-	-	-	-	0.34**	-	0.34**

ความหุนตัว	0.73**	-	0.73**	-	-	-	0.45**	0.25**	0.70**
R^2		0.78		0.54			0.52		

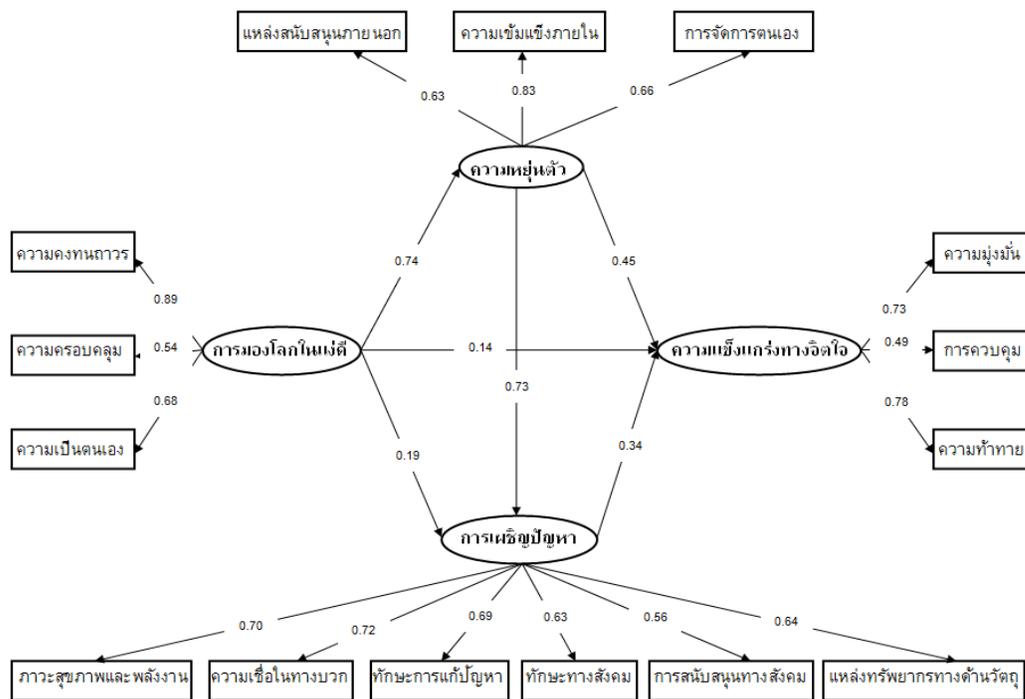
**p<.01

จากตาราง 3 ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลของของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความแข็งแกร่งทางจิตใจ พบว่า ความแข็งแกร่งทางจิตใจได้รับอิทธิพลทางตรงจากความหุนตัวมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลทางตรงเป็นบวกสูงสุดเท่ากับ 0.45 รองลงมาคือ การเผชิญปัญหา และการมองโลกในแง่ดี มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลทางตรงเป็นบวกเท่ากับ 0.34 และ 0.14 ตามลำดับ และยังได้รับอิทธิพลทางอ้อมจากการมองโลกในแง่ดีและความหุนตัว มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลทางอ้อมเป็นบวกเท่ากับ 0.58 และ 0.25 ตามลำดับนอกจากนี้สามารถพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของความหุนตัวและการเผชิญปัญหาที่ส่งผลต่อความแข็งแกร่งทางจิตใจได้ดังนี้

อิทธิพลทางตรงของความหุนตัว พบว่า ความหุนตัวได้รับอิทธิพลทางตรงจากการมองโลกในแง่ดี มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเป็นบวกเท่ากับ 0.74

อิทธิพลทางตรงและอิทธิพลทางอ้อมของการเผชิญปัญหา พบว่า การเผชิญปัญหาได้รับอิทธิพลทางตรงจากความหุนตัวและการมองโลกในแง่ดี มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเป็นบวกเท่ากับ 0.73 และ 0.19 ตามลำดับ และได้รับอิทธิพลทางอ้อมจากการมองโลกในแง่ดี มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเป็นบวกเท่ากับ 0.54 ตามลำดับ

ส่วนค่าสัมประสิทธิ์พยากรณ์ พบว่า การมองโลกในแง่ดี การเผชิญปัญหา และความหุนตัวร่วมกันสามารถอธิบายความแข็งแกร่งทางจิตใจได้ร้อยละ 52 ($R^2=0.52$) ส่วนการมองโลกในแง่ดีสามารถร่วมกันอธิบายความหุนตัวได้ร้อยละ 54 ($R^2=0.54$) และการมองโลกในแง่ดีและความหุนตัวสามารถอธิบายการเผชิญปัญหาได้ร้อยละ 78 ($R^2=0.78$) ดังแสดงในภาพประกอบ

ภาพประกอบ โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความแข็งแกร่งทางจิตใจ

อภิปรายผลการวิจัย

การสร้างและพัฒนาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อความแข็งแกร่งทางจิตใจของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในกรุงเทพมหานคร มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีค่าไค-สแควร์ (χ^2) เท่ากับ 58.82 แสดงให้เห็นว่า ข้อมูลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ส่วนค่าวัดระดับความกลมกลืน (GFI) มีค่าเท่ากับ 0.99 และค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) มีค่าเท่ากับ 0.98 ส่วนค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้องเปรียบเทียบ (CFI) มีค่าเท่ากับ 1.00 แสดงให้เห็นว่า ข้อมูลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์อยู่ในระดับมาก ดังคำกล่าวของนงลักษณ์ วิรัชชัย (2542: 53-57) ที่กล่าวว่า ค่าวัดระดับความกลมกลืน (GFI) ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) และค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้องเปรียบเทียบ (CFI) ที่มีค่าเข้าใกล้ 1.00 แสดงให้เห็นว่าข้อมูลยังมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ส่วนค่าดัชนีรากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของความคลาดเคลื่อนโดยประมาณ (RMSEA) เท่ากับ 0.01 และค่าดัชนีรากมาตรฐานของค่าเฉลี่ยกำลังสองของส่วนที่เหลือ (SRMR) มีค่าเท่ากับ 0.01 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าข้อมูลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังคำกล่าวของนงลักษณ์ วิรัชชัย กล่าวว่า ค่าดัชนีรากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของความคลาดเคลื่อนโดยประมาณ (RMSEA) และค่าดัชนีรากมาตรฐานของค่าเฉลี่ยกำลังสองของส่วนที่เหลือ (SRMR) ยังมีค่าเข้าใกล้ศูนย์ ยังมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาค่าอิทธิพลรวมของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความแข็งแกร่งทางจิตใจ พบว่าปัจจัยที่มีค่าอิทธิพลรวมสูงสุดจากมากไปหาน้อย ประกอบด้วย 1) ความหยุนตัว 2) การเผชิญปัญหา 3) การมองโลกในแง่ดี ตามลำดับ

โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความแข็งแกร่งทางจิตใจ

ผลการตรวจสอบความสอดคล้องของความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความแข็งแกร่งทางจิตใจกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ในดัชนีกลุ่มสมบูรณ์ พบว่า ค่าไค-สแควร์ (χ^2) เท่ากับ 58.82, df= 44, p=.06, ค่า GFI=0.99, ค่า AGFI=0.98, ค่า RMSEA=0.01, ค่า SRMR=0.01 ส่วนในดัชนีกลุ่มเปรียบเทียบ พบว่า ค่า CFI=1.00 เมื่อพิจารณาตามเกณฑ์ตามสอดคล้อง พบว่า ค่าไค-สแควร์ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และดัชนีอื่น ๆ ยังชี้ให้เห็นว่าความสัมพันธ์เชิงสาเหตุมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ซึ่งหมายความว่าโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความแข็งแกร่งทางจิตใจที่สร้างขึ้นสามารถนำมาอธิบายค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลทางตรงและอิทธิพลทางอ้อมได้

จากการวิจัยพบว่าค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลของของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความแข็งแกร่งทางจิตใจได้รับอิทธิพลทางตรงจากความหยุนตัวมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลทางตรงเป็นบวกสูงสุดเท่ากับ 0.45 รองลงมาคือ การเผชิญปัญหา และการมองโลกในแง่ดี มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลทางตรงเป็นบวกเท่ากับ 0.34 และ 0.14 ตามลำดับ และยังได้รับอิทธิพลทางอ้อมจากการมองโลกในแง่ดีและความหยุนตัว มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลทางอ้อมเป็นบวกเท่ากับ 0.58 และ 0.25 ตามลำดับนอกจากนี้สามารถพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของความหยุนตัวและการเผชิญปัญหาที่ส่งผลต่อความแข็งแกร่งทางจิตใจ ได้ดังนี้

อิทธิพลทางตรงของความหุนตัว พบว่า ความหุนตัวได้รับอิทธิพลทางตรงจากการมองโลกในแง่ดี มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเป็นบวกเท่ากับ 0.74 ทั้งนี้จากผลการศึกษางานวิจัยปัจจัยตัวแปรด้านความหุนตัวกับการมองโลกในแง่ดี จากการศึกษาของทูเซ; พุสการ์; และเซอร์ริการ์ (Tusaie; Puskar; & Sereika. 2007 : Online) ได้ศึกษาโมเดลที่ทำนายและทำให้ความหุนตัวทางจิตสังคมในวัยรุ่นลดลง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อระบุลักษณะทั่วไปเกี่ยวกับความหุนตัว เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ที่ทำนายและทำให้ความหุนตัวลดลงระหว่างการมองโลกในแง่ดี อายุ เพศ การสนับสนุนจากเพื่อนและครอบครัวตามการรับรู้และเหตุการณ์ที่เลวร้ายในชีวิตกับความหุนตัวทางจิตใจของวัยรุ่น กลุ่มตัวอย่างเป็นวัยรุ่นในชนบทของอเมริกาตะวันออก จำนวน 624 คน ที่มีอายุระหว่าง 14 ถึง 18 ปี ผลการศึกษาพบว่า วัยรุ่นร้อยละ 30.60 มีความหุนตัวทางจิตสังคมในระดับต่ำ ร้อยละ 45 มีความหุนตัวทางจิตสังคมในระดับปานกลาง วัยรุ่นเพศหญิงและเพศชายมีความหุนตัวทางจิตสังคมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ตัวแปรที่ทำนายความหุนตัวทางจิตสังคมโดยตรง ได้แก่ การมองโลกในแง่ดี เหตุการณ์ที่เลวร้ายในชีวิต เพศ อายุ และการสนับสนุนจากครอบครัวตามการรับรู้ ตัวแปรที่ร่วมกันทำนายความหุนตัวทางจิตสังคมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ มีทั้งหมด 4 คู่ ได้แก่ การมองโลกในแง่ดีกับอายุ การมองโลกในแง่ดีกับเหตุการณ์ที่เลวร้ายในชีวิต การสนับสนุนทางสังคมจากเพื่อนตามการรับรู้กับเหตุการณ์ที่เลวร้ายในชีวิต และการสนับสนุนทางสังคมจากเพื่อนตามการรับรู้กับอายุ แสดงให้เห็นว่า ปัจจัยตัวแปรความหุนตัวมีอิทธิพลทางตรงกับปัจจัยตัวแปรด้านการมองโลกในแง่ดี

จากการศึกษาอิทธิพลทางตรงและอิทธิพลทางอ้อมของการเผชิญปัญหา พบว่า การเผชิญปัญหาได้รับอิทธิพลทางตรงจากความหุนตัวและการมองโลกในแง่ดี มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเป็นบวกเท่ากับ 0.73 และ 0.19 ตามลำดับ และได้รับอิทธิพลทางอ้อมจากการมองโลกในแง่ดี มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเป็นบวกเท่ากับ 0.54 ตามลำดับ ทั้งนี้จากการศึกษาอิทธิพลของปัจจัยตัวแปรด้านความหุนตัวและการเผชิญปัญหาของเดมบ์ ไมรา (Demb Meira. 2005 : Online) ได้ศึกษาความหุนตัวทางอารมณ์ในเด็กวัยรุ่น 453 คน ที่ผ่านเหตุการณ์ก่อการร้ายในปี 2000 ในประเทศอิสราเอล การศึกษาแสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยป้องกันหลาย ๆ ปัจจัยในระดับบุคคล สังคม และครอบครัวกับความหุนตัวทางอารมณ์ ปัจจัยป้องกันที่ศึกษา คือ การเห็นคุณค่าแห่งตน กลวิธีการเผชิญปัญหา การสนับสนุนทางสังคม การมีส่วนร่วมของสังคม ความผูกพันในครอบครัวและความเครียดของผู้ปกครอง พบว่า การเห็นคุณค่าแห่งตนเป็นตัวแปรที่เป็นปัจจัยทำนายความหุนตัวทางอารมณ์อันดับแรก และความเครียดของผู้ปกครองเป็นตัวทำนายประสิทธิภาพของความหุนตัวทางอารมณ์รองลงมา

สำหรับค่าสัมประสิทธิ์พยากรณ์ พบว่า การมองโลกในแง่ดี การเผชิญปัญหา และความหุนตัวร่วมกันสามารถอธิบายความแข็งแกร่งทางจิตใจได้ร้อยละ 52 ($R^2=0.52$) ส่วนการมองโลกในแง่ดีสามารถร่วมกันอธิบายความหุนตัวได้ร้อยละ 54 ($R^2=0.54$) และการมองโลกในแง่ดีและความหุนตัวสามารถอธิบายการเผชิญปัญหาได้ร้อยละ 78 ($R^2=0.78$)

จากการวิจัย พบว่า ปัจจัยของตัวแปรทั้ง 3 ปัจจัยเป็นปัจจัยทางจิตวิทยาเชิงบวกที่ส่งผลในทางบวกต่อตัวแปรความแข็งแกร่งทางจิตใจ แต่ปัจจัยของความหุนหันตัวมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลทางตรงเป็นบวกสูงสุดต่อความแข็งแกร่งทางจิตใจ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ความหุนหันตัว เป็นศักยภาพของบุคคลที่แสดงให้เห็นถึงความอดทน เช่นเดียวกับความแข็งแกร่ง ซึ่งต้องใช้พลังในการควบคุมความคิด ความรู้สึกและการกระทำในการฟื้นตัวจากภาวะความเครียดที่ต้องเผชิญกับสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ยากมากกว่าการมองโลกในแง่ดี เนื่องจากการมองโลกในแง่ดีเป็นลักษณะของบุคคลที่พยายาม มองหาสิ่งดีในเหตุการณ์ร้ายที่เกิดขึ้น และมีช่วงเวลาที่มึนทั้งความสุขและความทุกข์ ซึ่งเกิดกับบุคคลได้ตามปกติ บุคคลที่มองโลกในแง่ดีหาคะปรบความยากลำบากก็ยอมรับแต่ก็คิดในแง่ดี และความคาดหวังในแง่บวกมักจะเกิดขึ้นในใจของผู้ที่มองโลกในแง่ดี ซึ่งจะเป็นแรงกระตุ้นให้บุคคลใช้ความพยายามจนประสบความสำเร็จ สำหรับการเผชิญปัญหานั้นก็เกิดขึ้นได้กับมนุษย์ทุกเพศ ทุกวัย ปัญหา มักจะเข้ามาในชีวิตได้ตลอดเวลา เพื่อเป็นเครื่องพิสูจน์ความสามารถของมนุษย์ในการแก้ไขและมีวิธีรับมือกับปัญหาเหล่านั้นได้มากน้อยเพียงใด ดังที่โจวี (Joe, 1997 อ้างใน วันวิสาข์ ฤทธิธาดา, 2549 : 30) ได้เสนอหลักการที่ทำให้บุคคล ไม่มีความกลัว มีความตั้งใจ กล้าหาญ ในการแก้ไขและเผชิญปัญหา ดังนี้ การสร้างอารมณ์ขันเสมอ การมองโลกในแง่ดี การมีความฝัน ตื่นตัว รักในงานและมีมุมมองที่กว้างไกล มุ่งอนาคต การเห็นคุณค่าในตนเอง มองความลำบากกว่าเป็นสิ่งที่สอนเรา รู้จักการให้และแบ่งปัน ตลอดจนเชื่อและคาดหวังในปาฏิหาริย์เพื่อสร้างความหวัง หากบุคคลฝึกฝนให้เกิดความชำนาญจะสามารถก้าวต่อไปอย่างมั่นคง เข้มแข็งและบรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ ซึ่งผู้วิจัยได้วิเคราะห์ตัวแปรปัจจัยด้านการมองโลกในแง่ดีและการเผชิญปัญหาว่าทั้งสองตัวแปรนี้สามารถหาทางแก้ไขได้ในเบื้องต้นด้วยการปรับเปลี่ยนกระบวนการคิดและลงมือปฏิบัติตามความคิดที่เหมาะสมได้ แต่ตัวแปรปัจจัยด้านความหุนหันตัวและความแข็งแกร่งทางจิตใจ จะมีความลึกซึ้งกว่าในแง่ของความรู้สึก ต้องมีความอดทน ความพยายามและความกล้าหาญ มีจิตใจที่เข้มแข็ง และในบางครั้งจำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนจากสังคมและคนรอบข้างเพื่อเป็นแรงผลักดันให้สามารถ ฝ่าฟันอุปสรรคที่ต้องเผชิญให้ได้ด้วยความยากลำบาก

สรุปได้ว่า ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อความแข็งแกร่งทางจิตใจสูงสุดได้แก่ ตัวแปรด้านความหุนหันตัว มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลทางตรงเป็นบวกสูงสุดเท่ากับ 0.45 นอกจากนี้ความหุนหันตัวยังได้รับอิทธิพลทางตรงจากการมองโลกในแง่ดี มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเป็นบวกเท่ากับ 0.70 ปัจจัยของตัวแปรด้านการเผชิญปัญหาได้รับอิทธิพลทางตรงจากความหุนหันตัวและการมองโลกในแง่ดี มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเป็นบวกเท่ากับ 0.73 และ 0.19 ตามลำดับ และได้รับอิทธิพลทางอ้อมจากการมองโลกในแง่ดี มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเป็นบวกเท่ากับ 0.54 สำหรับค่าสัมประสิทธิ์พยากรณ์ พบว่า การมองโลกในแง่ดี การเผชิญปัญหา และความหุนหันตัวร่วมกันสามารถอธิบายความแข็งแกร่งทางจิตใจได้ร้อยละ 52 ($R^2=0.52$) ส่วนการมองโลกในแง่ดีสามารถร่วมกันอธิบายความหุนหันตัวได้ร้อยละ 54 ($R^2=0.54$) และการมองโลกในแง่ดีและความหุนหันตัวสามารถอธิบายการเผชิญปัญหาได้ร้อยละ 78 ($R^2=0.78$) ซึ่งปัจจัยของตัวแปรทุกตัวมีอิทธิพลต่อกันและส่งผลต่อความแข็งแกร่งทางจิตใจทั้งทางตรงและทางอ้อม ผู้วิจัยจึงนำตัวแปรด้านความหุนหันตัวซึ่งมีอิทธิพลต่อความแข็งแกร่งทางจิตใจสูงสุดไปใช้ในการสร้างโปรแกรมการให้คำปรึกษากลุ่มเพื่อเสริมสร้างความแข็งแกร่งทางจิตใจของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ผลจากการวิเคราะห์โมเดลความสัมพันธ์ของปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความแข็งแกร่งทางจิตใจของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในกรุงเทพมหานคร ทำให้ทราบถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อความแข็งแกร่งทางจิตใจ ได้แก่ ปัจจัยของความหยุนตัว ปัจจัยของการมองโลกในแง่ดี และปัจจัยของการเผชิญปัญหา ซึ่งเป็นการศึกษาทางจิตวิทยาเชิงบวก (Positive Psychology) ที่จะเป็นแนวทางในการออกแบบกิจกรรมเพื่อพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพผู้เรียนในทุกกลุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาถึงความสัมพันธ์กับตัวแปรอื่น ๆ ที่อาจส่งผลต่อความแข็งแกร่งทางจิตใจ เช่นรูปแบบการเลี้ยงดูจากพ่อแม่ (Attachment style) ประสิทธิภาพในตน (Self efficacy) เป็นต้น เพื่อเป็นแหล่งข้อมูลทางวิชาการที่จะสามารถนำไปประยุกต์ใช้ต่อไป
2. ควรมีการพัฒนาแบบ โปรแกรมการให้คำปรึกษา เพื่อเสริมสร้างความแข็งแกร่งทางจิตใจของนักเรียนวัยรุ่นทั้งนักเรียนที่เป็นกลุ่มเสี่ยง กลุ่มมีปัญหา และกลุ่มปกติ เพื่อให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุดแก่นักเรียนและช่วยให้นักเรียนมีความสามารถในการดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข

เอกสารอ้างอิง

ทัชชา สุริโย. (2559) “การพัฒนาโปรแกรมการให้คำปรึกษากลุ่มเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางสังคม สำหรับวัยรุ่นกลุ่ม

เสี่ยงต่อภาวะซึมเศร้า”. วารสารกลุ่มมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ ปีที่ 10 ฉบับที่ 1 เดือน

มกราคม –

เมษายน : 582-597)

นงลักษณ์ วิรัชชัย. (2542). ความสัมพันธ์เชิงโครงสร้าง สถิติสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์.

กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พิทักษ์ สุพรรณโณภาพ. (2560). “การวิเคราะห์องค์ประกอบคุณลักษณะการคิดเชิงบวกของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

มหาวิทยาลัยศิลปากร”. วารสารกลุ่มมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ ปีที่ 10 ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม –

เมษายน : 605-619.

วรรณิ แกมเกตุ. (2549). **วิธีวิทยาการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์**. ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วันวิสาข์ ฤทธิธาดา. (2549). **ความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคที่ส่งผลต่อความสำเร็จในอาชีพของพนักงานขาย : กรณีศึกษา พนักงานขายเครื่องถ่ายเอกสาร บริษัทฟูจิซีร็อกซ์ จำกัด ในเขตกรุงเทพมหานคร**. งานวิจัยส่วนบุคคล ปริญญาโทบัณฑิต. สาขาจิตวิทยาอุตสาหกรรมและองค์การ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

วันัญญา แก้วแก้วปาน.(2560). “สัมพันธ์ภาพครอบครัวกับปัญหาการกระทำความผิดในวัยรุ่น”. วารสารกลุ่มมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ ปีที่ 10 ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม – เมษายน : 361-371.

วีไลลักษณ์ ลังกา. (2557). **เอกสารประกอบการสอนวิชา MER 836 : Causal Modeling**. กรุงเทพฯ: ภาควิชาการวัดผลและวิจัยการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ศุภย์เฝ้าระวังทางวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม. (2553). **คู่มือเฝ้าระวังทางวัฒนธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

Bibliography

Bollen, K. A. (1989). *Structural Equations with Latent Variables*. New York: John Wiley&Sons.

Dale, Judith Anne. (1992). *The relationship of hardiness and mood disturbances to performance in over trained swimmer*. Dissertation Abstracts International, 53 (7) : 3826-B.

Demb Meira. (2005) : Online

Kobasa, S . C., Maddi, S.R., and Kahn, S. (1977). *Existential personality theory*. In R. Corsini (Ed.), *Current personality theories* (pp.243-276). Itasca,IL:T.F.Peacock.

Kobasa, S . C., Maddi, S.R., and Kahn, S. (1982). Hardiness and health : A prospective study. *The Journal of Personality and Social Psychology* 42(3) : 168-177.

Nectec’s Lexitron *Dictionary* : Online.

Tusaie; Puskar; & Sereika. (2007) : Online